

DEMOGRAFIA DEL MÓN ACTUAL

UNITAT 6

MATERIAL EXTRET DE BUXAMED, RECURSOS I MATERIALS
DIDÀCTICS DE CIÈNCIES SOCIALS PER A ESTUDIANTS DE
SECUNDÀRIA DE JULIÀ BUXADERA I VILÀ

Unitat 6: Demografia del món actual

- ▶ [0. Introducció](#)
- ▶ [1. La població mundial i la seva distribució](#)
- ▶ [2. La dinàmica de la població](#)
- ▶ [3. L'evolució de la població mundial](#)
- ▶ [4. Els desequilibris demogràfics](#)
- ▶ [5. Els moviments migratoris](#)
- ▶ [6. L'estructura demogràfica de la població](#)
- ▶ [7. L'estructura econòmica de la població](#)

INTRODUCCIÓ

La població mundial

- La **població** és el conjunt de persones que habiten un territori.
- La **demografia** és la ciència que estudia la població.
- S'interessa per conèixer el volum de la població, la seva distribució, la seva dinàmica, la seva estructura per edats i sexe i l'estructura socioprofessional.

1. LA POBLACIÓ MUNDIAL I LA SEVA DISTRIBUCIÓ

LA DENSITAT DE POBLACIÓ

- La **densitat de població** és un indicador demogràfic que relaciona el número d'habitants d'un territori amb la seva superfície (hab./km²) i serveix per comparar el volum de població de varis territoris.

FACTORS DE DISTRIBUCIÓ DE LA POBLACIÓ

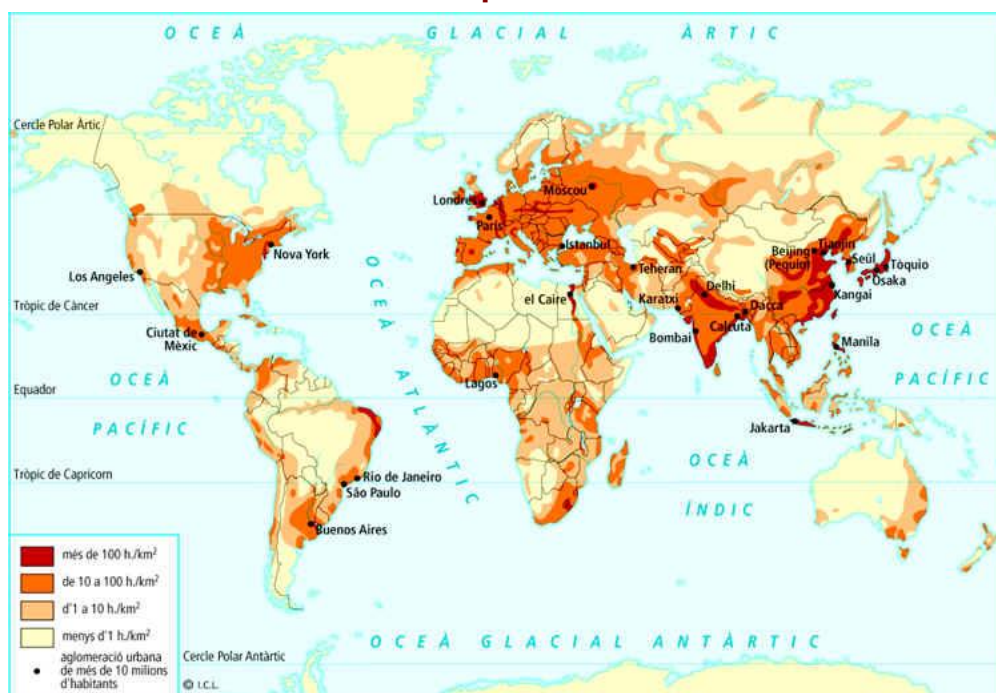
- La **població mundial es distribueix d'una manera molt irregular** sobre la superfície terrestre. En la seva distribució hi intervenen **factors físics i factors humans**:
 - **Factors físics**: la població se sol localitzar en llocs de climes temperats, relleus de poca altitud i sòls fèrtils.
 - **Factors econòmics**: la població tendeix a concentrar-se en els llocs on hi ha més recursos i es concentren les activitats econòmiques.
 - **Factors històrics**: la concentració de població en un territori o la presència de pocs habitants poden ser degudes a circumstàncies del

passat que van afavorir o dificultar el seu poblament.

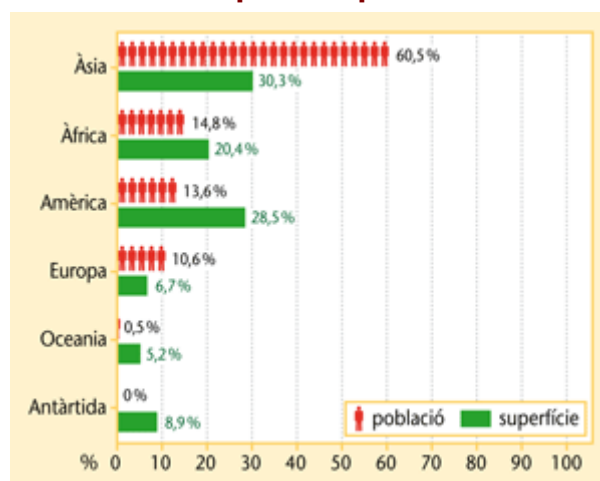
– **Factors polítics:** les decisions de governs o organismes (canvis de fronteres, arribada de refugiats...) també condicionen el poblament d'un lloc.

• Els **censos de població** són recomptes de població que elaboren els països cada deu anys. A Espanya, a més, cada cinc anys es realitzen els anomenats **padrons municipals**.

Densitat de població al món

Població i superfície per continents

2. LA DINÀMICA DE LA POBLACIÓ

EL MOVIMENT NATURAL DE LA POBLACIÓ

• Les variacions del número d'habitants d'un país depenen del **moviment natural o vegetatiu** (naixements i defuncions) i dels **moviments migratoris** (sortida i arribada de població).

- El **creixement natural o vegetatiu** és la diferència entre els números absoluts de naixements i de defuncions. Si és positiu la població augmenta i si és negatiu, disminueix.

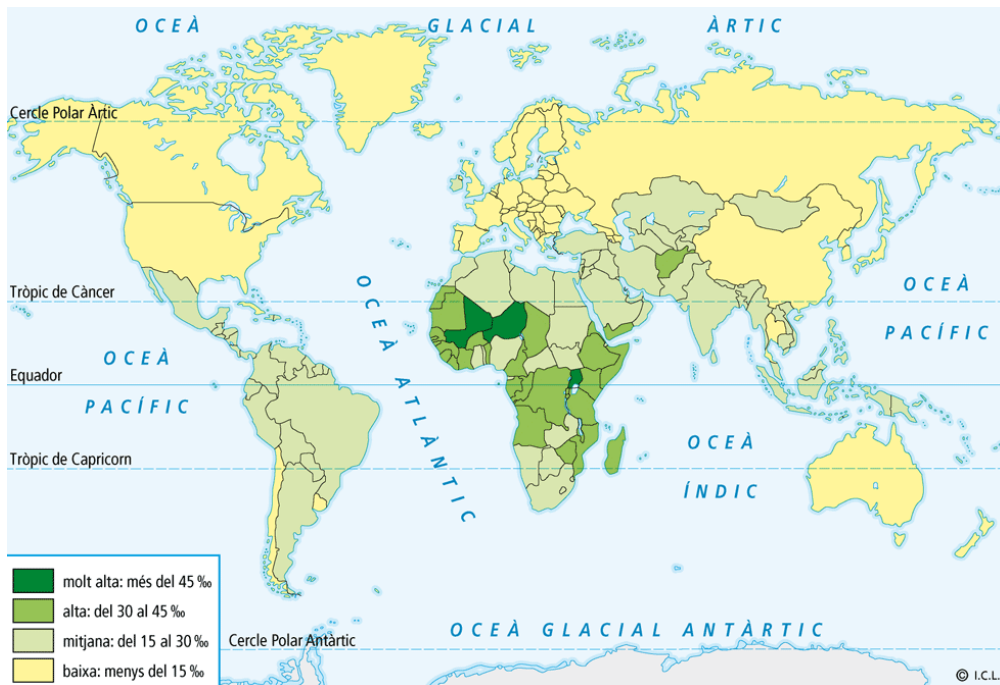
LA NATALITAT

- La **natalitat** expressa el número de naixements en un lloc determinat i en cert període de temps (generalment 1 any). Per conèixer-la es té en compte:
 - **Taxa de natalitat:** relaciona el número de naixements amb la població.
 - **Taxa de fecunditat:** relaciona el número de naixements amb la població femenina en edat fèrtil.
 - **Número mitjà de fills per dona:** el valor 2,1 fills assegura el relleu generacional.

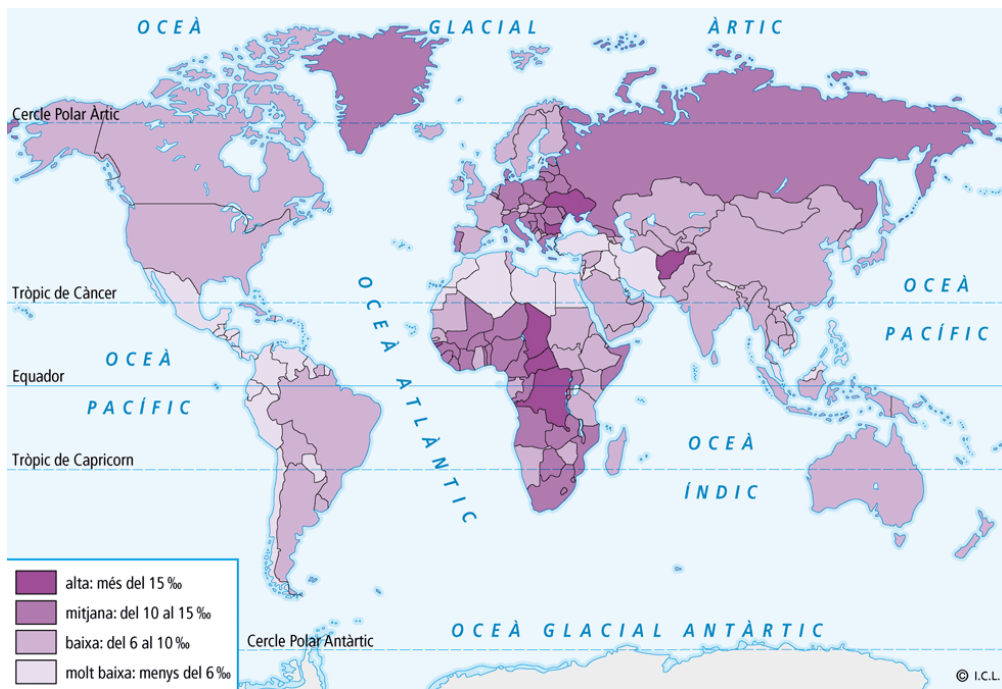
LA MORTALITAT

- La **mortalitat** indica el número de morts produïdes en un lloc determinat i en cert període de temps (generalment també un any). S'analitza a través de:
 - **Taxa de mortalitat:** indica el número de persones mortes.
 - **Taxa de mortalitat infantil:** indica el número de nens i nenes morts abans de fer un any.
 - **Esperança de vida:** és la mitjana d'edat que s'espera que visqui una persona quan neix.

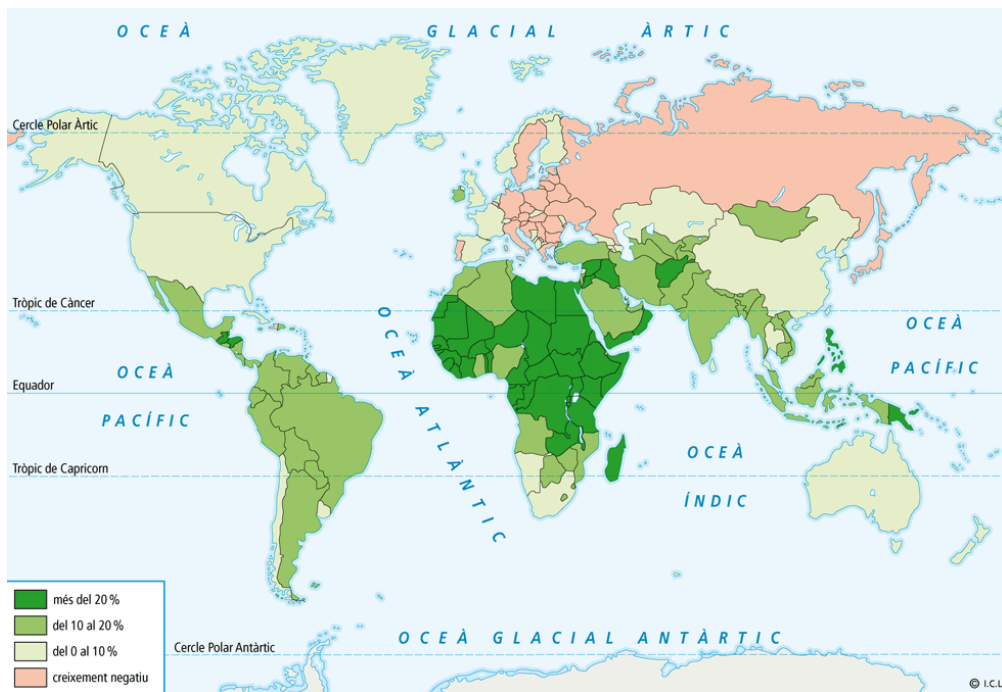
La natalitat al món

La mortalitat al món

El creixement natural o vegetatiu al món

3. L'EVOLUCIÓ DE LA POBLACIÓ MUNDIAL

EVOLUCIÓ DE LA POBLACIÓ MUNDIAL

- La **població mundial** va créixer amb lentitud fins al segle XVIII i de manera accelerada a partir del segle XX.

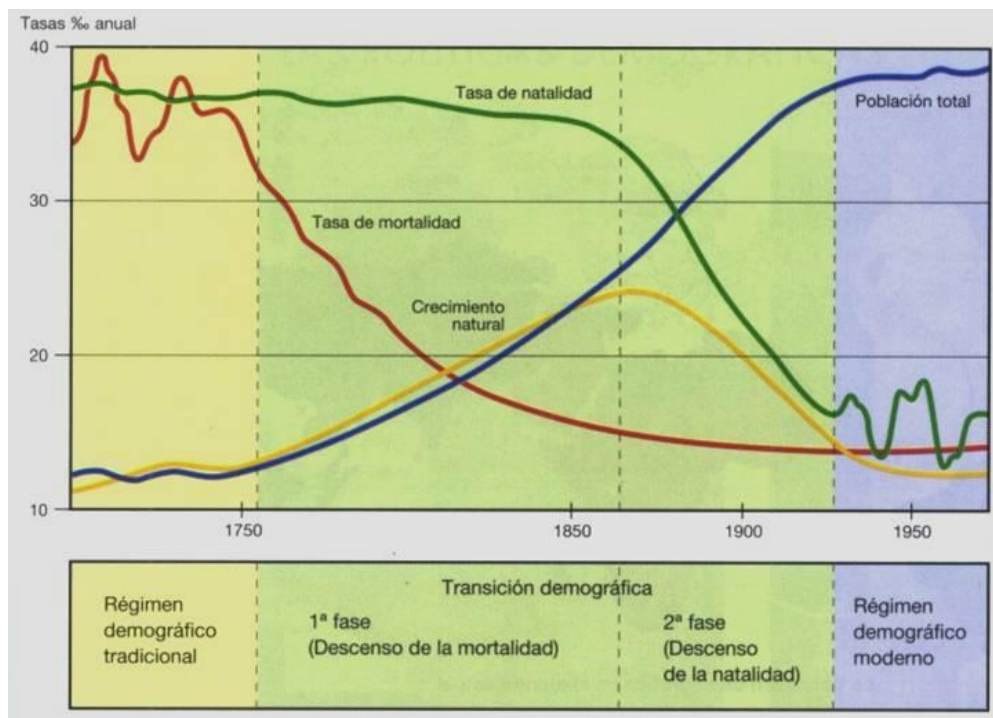
EVOLUCIÓ DE LA POBLACIÓ ALS PAÏSOS RICS

- En l'evolució de la població dels **països desenvolupats** s'observen tres fases:
 - **Règim demogràfic antic** (fins a mitjan segle XVII): la natalitat i la mortalitat eren altes, i l'esperança de vida i el creixement, baixos. Va ser una **fase de llarga estabilitat demogràfica**: des de temps antics i fins a mitjan segle XVII la població va augmentar molt lentament.
 - **Règim de transició demogràfica** (segles XVIII i XIX): es va reduir la mortalitat, per millores en alimentació i sanitat, i, com que la natalitat continuava elevada, es va disparar el creixement. Va ser una **fase d'augment de la població o revolució demogràfica**, que es va fer a Europa, a mitjan segle XVIII, en què s'inicià la Revolució Industrial i una sèrie de canvis van fer minvar la mortalitat.
 - **Règim demogràfic modern** (segle XX i XXI): s'igualen la natalitat i la mortalitat, que baixen, i disminueix el creixement. Va ser una **fase de descens de la natalitat**: els avenços de la medicina, l'ús de vacunes i la lluita contra la mortalitat infantil van donar uns resultats molt notables.

EVOLUCIÓ DE LA POBLACIÓ ALS PAÏSOS POBRES

- Als **països pobres** es distingeixen dues fases en l'evolució de la població:
 - **Règim demogràfic antic**, que arriba fins ben entrat el segle XX. Va ser una **fase de llarga estabilitat demogràfica**, que va perdurar fins ben entrat el segle XX, caracteritzada per una natalitat i una mortalitat molt elevades.
 - **Règim de transició demogràfica**, que comença a produir-se a finals del segle XX i arriba fins a l'actualitat. En aquesta fase, als països pobres, la natalitat disminueix respecte de la fase anterior, malgrat que continua essent elevada. Es tracta d'una **fase de descens de la mortalitat**: a finals del segle XX els països més pobres van patir un notable descens de la mortalitat, gràcies als mitjans i als medicaments facilitats pels països rics.

Fases de la transició demogràfica

4. ELS DESEQUILIBRIS DEMOGRÀFICS

DESACCELERACIÓ DEL CREIXEMENT DE LA POBLACIÓ

● El creixement de la població mundial **s'ha frenat** respecte del segle XX a causa d'una desacceleració de la natalitat i d'una disminució de la fecunditat. Però la seva dinàmica és de continuar creixent, encara que sigui a ritme més lent.

- El creixement de la població mundial avui és més petit a causa de la **desacceleració general de la natalitat** i a la catastròfica situació de l'Àfrica subsahariana, amb guerres i malalties.
- A més, la **taxa de fecunditat** ha disminuït a escala global.
- Encara que la característica general de la dinàmica actual de la població mundial és el **descens de la natalitat**, existeixen diferències notables entre **països rics i pobres**.

LA POBLACIÓ ALS PAÏSOS RICS

- La població dels **països desenvolupats** es caracteritza pel seu **envelliment**, que es produeix en descendir la natalitat (degut al descens de la fecunditat) i en augmentar l'esperança de vida.
- Per fer front a aquest problema, aquests països apliquen **polítiques natalistes** (reduccions de jornada laboral, ajudes per tenir fills, creació de guarderies, etc.)

LA POBLACIÓ ALS PAÏSOS POBRES

- Als **països pobres**, en canvi, la característica principal de la seva població és el seu **creixement**, que ve donat per l'elevada natalitat (la **població és jove** i hi ha moltes persones en edat de tenir fills).
- Aquest augment suposa un problema perquè fa necessari disposar de més aliments, hospitals, escoles, treball... Per això aquests països intenten frenar el creixement demogràfic duent a terme **polítiques antinatalistes** (planificació familiar, més accés a l'educació, etc.).
- Als països on no hi ha pensions de vellesa, ni serveis socials de sanitat, els **fills** sempre han representat una riquesa per a la família: assegurança per a la vellesa.

5. ELS MOVIMENTS MIGRATORIS

EL MOVIMENTS MIGRATORIS

- Les **migracions** són la sortida o arribada de població a un territori. Els qui deixen el seu lloc d'origen s'anomenen **emigrants**; els qui arriben a un lloc són els **immigrants**.
- El **saldo migratori** és el resultat de restar el nombre d'immigrants del nombre d'emigrants, i pot ser **negatiu** (quan un país perd població) o **positiu** (quan en guanya).

CAUSES I CONSEQÜÈNCIES DE LES MIGRACIONS

- Les **causes** de les migracions poden ser: econòmiques (falta de feina, millores salarials...), socials (persecucions religioses, polítiques, bèl·liques...), i naturals (sequeres, inundacions, terratrèmols...)
- Les **conseqüències** de les migracions són diferents per als països emissors d'emigrants que per als països receptors d'immigrants:
 - Per als **països emissors** suposa la pèrdua de població, l'entrada de divises i una disminució de la pressió social perquè, per exemple, menys persones busquen feina.
 - Per als **països receptors** significa l'increment de la població, un

augment de la natalitat, més mà d'obra disponible, diversitat cultural, etc.

TIPUS DE MIGRACIONS

• Els **tipus de migracions** es classifiquen segons la durada (temporals o definitives), el destí (interiors o exteriors) i el caràcter (forçades o voluntàries).

LES MIGRACIONS AVUI

• En l'**actualitat**, la majoria de les migracions es produeixen per **motius laborals** i les protagonitzen dos grups de persones: els treballadors qualificats i els no qualificats. Aquests darrers solen venir del Sud-est asiàtic, d'Àfrica, de l'Est d'Europa i d'Amèrica Llatina.

IMMIGRACIÓ MUNDIAL

- L'origen d'una bona part de la **immigració** mundial procedeix dels **països menys desenvolupats**.
- Aquests immigrants tenen dificultats per trobar feina i quan ho aconsegueixen, sovint són feines poc estables, dures i mal pagades.
- Les poques possibilitats econòmiques d'aquests immigrants fan que l'accés a un habitatge digne sigui difícil.

Les migracions avui

LES MIGRACIONS A ESPANYA

ESPANYA: UN PAÍS D'EMIGRANTS EN EL PASSAT

● Espanya va ser un país d'emigrants a partir de la segona meitat del segle XIX. La dificultat per tenir un lloc de treball i millorar les condicions de vida van ser les causes d'aquesta emigració a l'exterior. Les destinacions principals van ser:

- **Emigració a l'Amèrica Llatina.** Va ser massiva i va continuar durant les primeres dècades del segle XX. Destinació a l'Argentina, Cuba, Mèxic, Veneçuela...

- **Emigració a Europa.** Des dels anys 60 i fins als 70 del segle XX, l'emigració es va dirigir cap als **països europeus industrialitzats**. Els països de destinació van ser principalment Alemanya, Suïssa i França.

LES MIGRACIONS INTERIORS

● A Espanya, les **migracions del camp a la ciutat** van començar al segle XIX amb l'emigració cap a Catalunya i el País Basc.

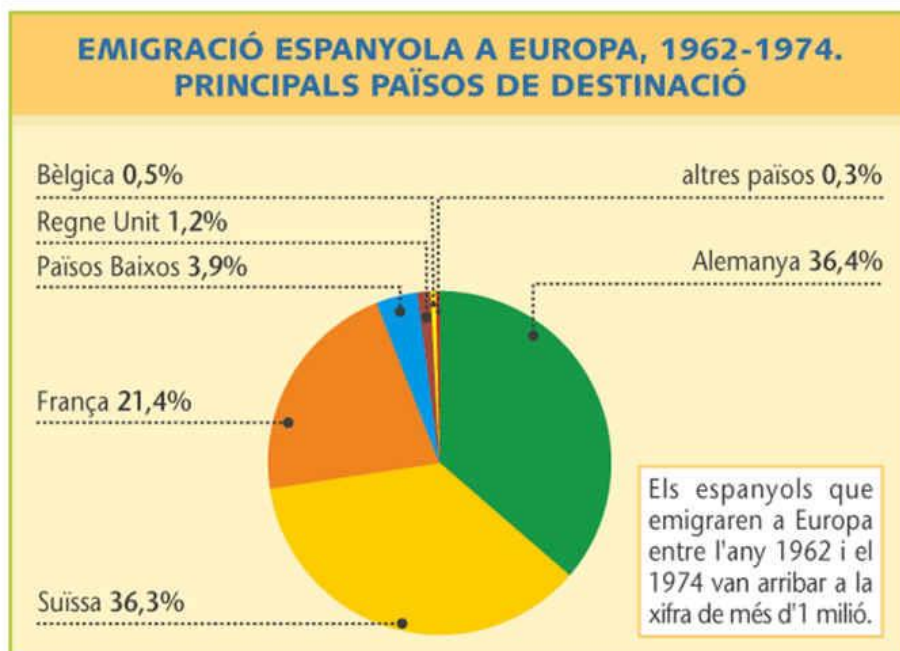
● Tanmateix, l'èxode rural no va adquirir gaire intensitat fins a mitjan segle XX, quan el creixement industrial va començar a ser notable a Espanya.

● En aquell moment es va desencadenar un procés d'**emigració massiva del camp cap a les ciutats industrials**. La intensitat d'aquests fluxos migratoris es va mantenir fins a la crisi econòmica de 1973.

● El seu origen eren les zones rurals d'Andalusia, Extremadura, Galícia i part de Castella, i anava cap a Barcelona, Madrid, València i el País Basc.

● L'arribada massiva d'immigrants va ocasionar el **creixement incontrolat** de moltes ciutats i la creació de barris marginals amb greus problemes de pobresa i de segregació social.

Emigració espanyola a Europa, 1962-1974

Migracions interiors a Espanya, 1960-1975

LA IMMIGRACIÓ ESTRANGERA A ESPANYA I A CATALUNYA

LA IMMIGRACIÓ A LA SOCIETAT ACTUAL

- Espanya ha esdevingut un **país receptor d'emigrants**. Aquesta **immigració** comprèn bàsicament:
 - **Homes, dones i nens d'Àfrica, de l'Amèrica Llatina i de l'est d'Europa**, que busquen feina i unes condicions de vida més dignes que les que han deixat als països d'origen.
 - **Jubilats de l'Europa del nord**, que s'instal·len definitivament a Espanya, en especial a les costes del Mediterrani, a la recerca d'un bon clima.
 - **Treballadors amb un nivell salarial o professional elevat** de la resta de la Unió Europea, que viuen de forma temporal a Espanya per motius laborals o perquè aquí troben una millor qualitat de vida.

LES CONSEQÜÈNCIES DE LA IMMIGRACIÓ

- El **saldo migratori** actual és **positiu** per a l'economia i la millora del nivell de vida d'Espanya.
- La immigració a Catalunya i a Espanya té **conseqüències** diverses:
 - Contribueix al **creixement de la població**. La població immigrant la integren persones joves, i les dones tenen una **taxa de fecunditat** molt més **elevada** que la de les dones espanyoles.
 - S'ocupa de **treballs poc remunerats**. Els immigrants fan feines poc retribuïdes. La majoria treballa al **sector serveis**.
 - Els immigrants amb permís de treball cotitzen a la Seguretat Social i paguen els seus impostos, de manera que **contribueixen a pagar les pensions** dels treballadors jubilats.
 - L'arribada de molts immigrants, a vegades, causa algunes **dificultats d'integració**.

LA IMMIGRACIÓ A CATALUNYA

- A **Catalunya**, el baix creixement de la població es veu compensat per la immigració, que ja supera el milió de persones.
- La bona situació de l'economia catalana ha contribuït a l'arribada d'immigrants.
- Aquests immigrants no competeixen amb la població autòctona per un mateix lloc de treball.
- Entre els immigrants hi predominen els marroquins, els equatorians i els romanesos. L'oferta de treballs fa que es concentrin més en algunes comarques (l'Alt Empordà, la Segarra...).

Població estrangera per comunitats autònomes el 2006

La immigració

6. L'ESTRUCTURA DEMOGRÀFICA DE LA POBLACIÓ

L'ESTRUCTURA DEMOGRÀFICA DE LA POBLACIÓ

- L'estructura demogràfica d'una població és la seva **distribució per grups d'edat i sexe**.
- Conèixer l'estructura d'una població segons l'**edat** significa saber com es distribueix per grans grups: **joves** (de 0 a 14 anys), **adults** (de 15 a 64 anys) i **ancians** (més grans de 65 anys).
- Segons el grup d'edat que predomina en un país, les característiques demogràfiques seran diferents:
 - Si predomina la població jove, la natalitat serà elevada.
 - Si predomina la població adulta, la natalitat serà més baixa o significarà que hi ha hagut una arribada important d'immigració.
 - Si hi ha molta població d'ancians, la natalitat serà reduïda i hi haurà un número més petit de persones en edat de treballar.
- Conèixer l'estructura de la població per **sexes** suposa saber quants homes i dones formen la població d'un lloc.
- En tot el món neixen més nens que nenes, però la majoria de població envellida la constitueixen les dones.

LA PIRÀMIDE DE POBLACIÓ O D'EDATS

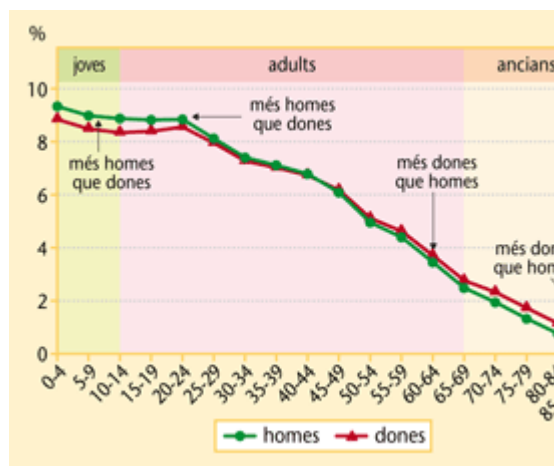
- La representació gràfica de l'estructura demogràfica de la població és la **piràmide de població o piràmide d'edats**.
- A l'eix vertical es representen les edats, agrupades en intervals de cinc anys i en ordre creixent. A l'eix horitzontal es representen els valors de la població masculina, a l'esquerra, i de la femenina, a la dreta.
- Les piràmides de població, a més de reflectir l'estructura demogràfica

d'un lloc, ens proporcionen altres **tipus d'informació** relacionats, com si hi ha hagut migracions, guerres, epidèmies, etc.

TIPUS DE PIRÀMIDES DE POBLACIÓ

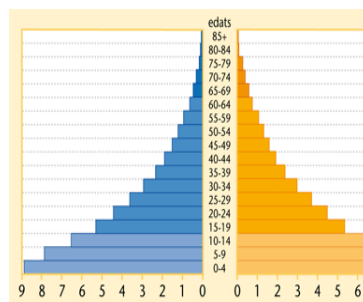
- En general, la forma que adquireix una piràmide ens informa de la tendència que segueix la població que està representant:
 - La **forma triangular** reflecteix una població jove, que creix, amb una elevada natalitat però també molta mortalitat. És pròpia dels països pobres.
 - La **forma de campana** indica que la població és majoritàriament adulta i que està estable perquè, malgrat que s'ha reduït la natalitat, la mortalitat també ha disminuït. És pròpia dels països en vies de desenvolupament.
 - La **forma de bulb** manifesta una població envellida, que no creix, amb una natalitat molt baixa i una elevada esperança de vida. És pròpia de països rics.

Distribució mundial de la població per edats i sexes

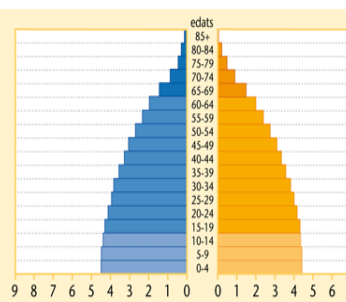

Les piràmides de població

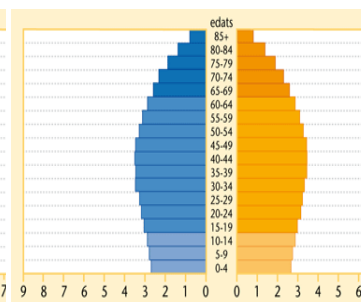
Piràmide triangular o expansiva

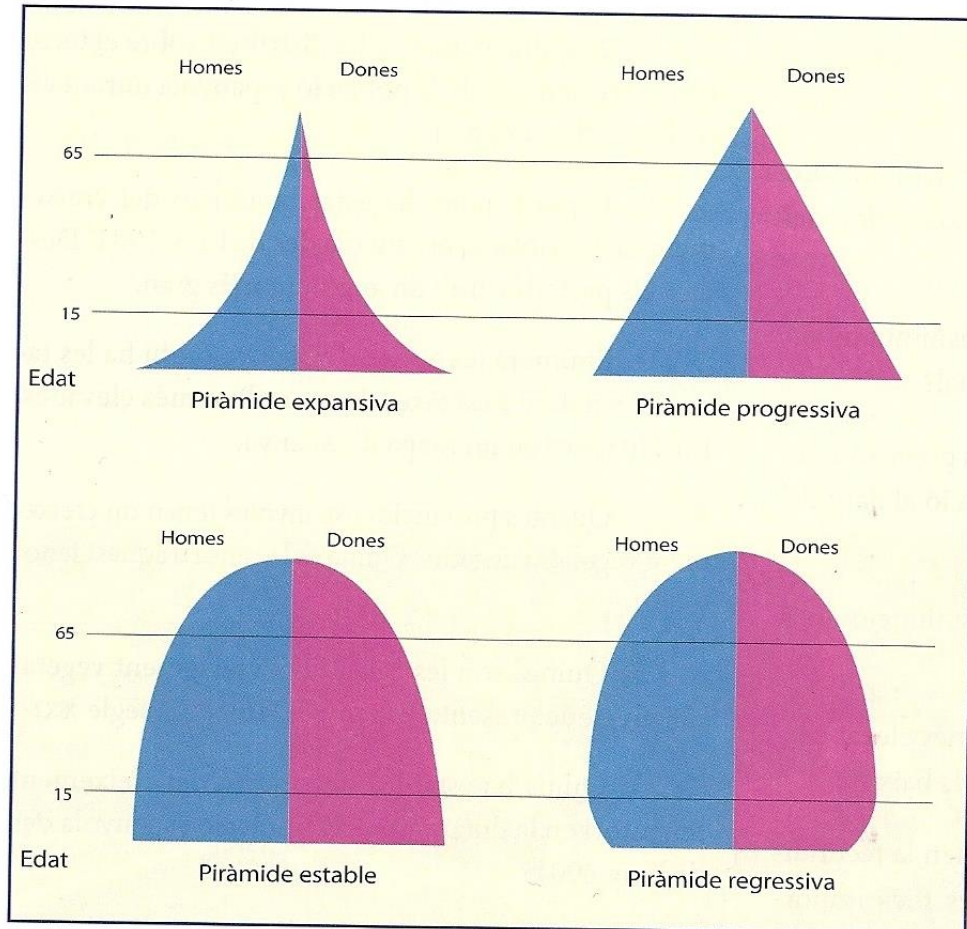
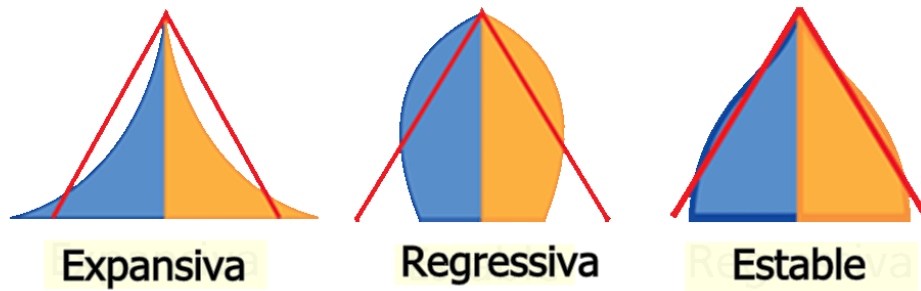

Piràmide de campana o estable

Piràmide de bulb o regressiva

7. L'ESTRUCTURA ECONÒMICA DE LA POBLACIÓ

L'ESTRUCTURA ECONÒMICA DE LA POBLACIÓ

● L'estructura econòmica d'una població ens mostra la seva **activitat** i la seva **distribució per sectors econòmics**.

LA POBLACIÓ ACTIVA

● Per conèixer el grau de desenvolupament d'un país és important conèixer la situació de la seva població respecte a la feina. Per conèixer l'**activitat de la població** necessitem dades de:

– La **població activa**, formada per les persones que treballen o busquen

feina: població ocupada, població en atur i la que busca la seva primera feina. Així, la **població activa** és la població que treballa o que vol treballar encara que no tingui feina.

- La **població inactiva**: la que no pot treballar i la que no realitza un treball remunerat. Així, la **població no activa** la formen els infants, els jubilats, les persones discapacitades per treballar...

ELS SECTORS PRODUCTIUS I LA DESIGUALTAT ENTRE PAÏSOS

- Els sectors d'activitat econòmica són: **sector primari** (agricultura, ramaderia, pesca i explotació forestal), **sector secundari** (mineria i producció d'energia, indústria i construcció) i **sector terciari** (turisme, transports, comerç, educació, sanitat, etc.; també inclou el sector quaternari, que correspon als treballs molt especialitzats i que requereixen molta formació).

- La **població activa per sectors productius** permet conèixer el grau de desenvolupament econòmic d'un país:

- Als **països rics**, la majoria de la població treballa en el sector terciari; el percentatge de població activa al sector primari és molt baix, perquè les feines estan molt mecanitzades i es produeix molt amb poca mà d'obra.

- Als **països pobres** més de la meitat de la població activa treballa al sector primari, ja que la manca d'aliments és un dels problemes prioritaris.

EL PROBLEMA DE L'ATUR

- Les causes principals de la **desocupació als països desenvolupats** són: la mecanització i la informatització de moltes tasques, amb la reducció consegüent de llocs de treball.

- La incorporació de la dona al treball remunerat augmenta la demanda d'ocupació.

- Als països pobres, el problema de l'**atur i la manca de feina** és habitual.

- Allà la població activa treballa essencialment a l'agricultura, però el creixement de la població és molt ràpid i no hi ha terres per a tots o les existents no estan disponibles per conrear-les.

POBLACIÓ ACTIVA PER SECTORS

